

STORTINGET

Innst. 256 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Dokument 8:149 S (2025–2026)

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen, Margret Hagerup, Kari Sofie Bjørnsen, Monica Molvær, Haagen Poppe, Ove Trellevik og Bård Ludvig Thorheim om økt produksjon og eksport av norsk lokalmat og drikke

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om økt produksjon og eksport av lokal- og spesialmat.
- Stortinget ber regjeringen legge til rette for at norsk mat og drikke kan gis en større plass i det eksportrettede virkemiddelapparatets arbeid, og at det eksportrettede virkemiddelapparatet gis økt fleksibilitet i den sammenheng.
- Stortinget ber regjeringen utvide muligheten for lokale produsenter av alkoholholdige drikkevarer, slik som vin, sterkøl og sider, til å selge varene sine til besøkende og vise frem sine produkter.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Landbruks- og matminister Nils Kristen Sandtrøen har uttalt seg om forslaget i brev av 20. mars 2026. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Som ledd i komiteens behandling ble det åpnet for skriftlig innspill. Det kom inn syv innspill. Innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på saksiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Ruth Mariann Hop, Tobias Hangaard Linge, lederen Rune Støstad og Solveig Vitanza, fra Fremskrittspartiet, Tor André Johnsen, Stig Even Lillestøl, Marius Arion Nilsen og Bengt Rune Strifeldt, fra Høyre, Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Senterpartiet, Geir Pollestad, fra Rødt, Geir Jørgensen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Harry Valderhaug, viser til representantforslaget i Dokument 8:149 S (2025–2026) om økt produksjon og eksport av norsk lokalmat og drikke.

Komiteen viser til at norske råvarer og norsk mat har et godt omdømme både nasjonalt og internasjonalt, og at norsk landbruk har gode forutsetninger for å produsere kvalitets- og spesialprodukter for både det nasjonale og internasjonale markedet. Komiteen er kjent med at omsetningen av lokalmat og -drikke har økt de siste årene, noe som bidrar til både økt verdiska-

ping, matmangfold, og økt selvforsyning. Komiteen ser det som positivt at matopplevelser også gir merverdi for reiselivsnæringen. Komiteen merker seg at satsingen på lokalmat har landbrukspolitikken som fundament, med et levende og aktivt jordbruk i hele landet og en bærekraftig reindrift.

Komiteen viser til at forslagsstillerne foreslår at det skal legges fram en egen stortingsmelding om økt produksjon og eksport av lokal- og spesialmat. Komiteen merker seg at statsråden i sitt svarbrev til komiteen viser til «Matnasjonen Norge»-strategien som kom i 2021, som hadde som mål å fremme norsk matproduksjon og matkultur. Statsråden viser også til «Oppskrift for mer lokalmat og lokal drikke»-strategien fra 2025, som skal stimulere til økt produksjon og omsetning av lokalmat og -drikke.

Komiteen merker seg videre forslaget om at regjeringen skal legge til rette for mer eksport av norsk mat og drikke, og at virkemiddelapparatet skal bidra til dette. Komiteen er kjent med at det næringspolitiske virkemiddelapparatet er tilgjengelig også for bedrifter som produserer mat og drikke, men at det er en utfordring at produksjonsvolumene knyttet til lokalmat ofte er små.

Komiteen viser videre til at forslagsstillerne ber regjeringen utvide muligheten for lokale produsenter av alkoholholdige drikkevarer, slik som vin, sterkøl og sider, til å selge varene sine til besøkende og vise fram sine produkter.

Komiteen merker seg at statsråden i sitt svarbrev til komiteen viser til at regjeringen arbeider med et forslag til en ordning for å utvide mulighetene for salg av alkoholholdig drikke direkte fra produksjonssted, og at det tas sikte på å sende ut et forslag om dette på høring før sommeren.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet ser det som viktig å styrke norsk selvforsyning og norsk matberedskap, og viser til at dette er viktige mål i landbrukspolitikken. Disse medlemmer er kjent med at det på enkelte områder og for enkelte produsenter kan være aktuelt også å satse på eksportmarkedet, og viser til at det generelle eksportrettede virkemiddelapparatet er tilgjengelig også for bedrifter som produserer mat og drikke.

Disse medlemmer ser det som positivt at regjeringen har varslet at den vil åpne for utvidet mulighet for å selge alkoholholdig drikke direkte fra produsent, og sende et forslag om dette på høring før sommeren. Disse medlemmer deler regjeringens ønske om å legge bedre til rette for at turister og besøkende til norske gårdsprodusenter kan ta del i en helhetlig opplevelse ved å få mulighet til å kjøpe med seg produkter hjem. Dette vil bidra til å støtte opp under både gårdsproduksjon i hele landet og samtidig utvikling av Norge som

reiselivsdestinasjon. Det vil også gi bønder og lokalsamfunn nye muligheter for verdiskaping gjennom å styrke reiselivet, lokale arbeidsplasser og kortreiste produkter.

Disse medlemmer deler videre statsrådets syn om at det allerede er laget gode strategier for satsing på lokalmat og -drikke, og at det derfor ikke er behov for å bruke ressurser på å utarbeide en stortingsmelding om dette. Disse medlemmer merker seg at regjeringen vil jobbe målrettet videre med å utvikle virkemidler og også mer kunnskap om ringvirkningene av lokalmat og -drikke, og støtter dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne, viser til at Norge har sterke tradisjoner for lokal mat- og drikkeproduksjon. De siste tiårene har en rekke bønder og gründere etablert småskalaproduksjon av vin, sider, øl og brennevin. Dette har skapt nye reiselivsopplevelser i distriktene, der besøk på vingårder, bryggerier og destillerier inngår som en naturlig del av en voksende opplevelsesnæring. Disse virksomhetene skaper lokale arbeidsplasser i hele verdikjeden, fra jordbruk og produksjon til reiseliv, transport og handel.

Flertallet viser til at Stortinget i 2025 bestilte en utredning for å avklare handlingsrommet i EØS-avtalen for å tillate begrenset salg av alkoholholdige drikkevarer fra produksjonssted, og utredningen slo fast at dette er mulig under visse forbehold. Den foreslåtte svenske modellen ble også godkjent av EU og innført fra juni som et prøveprosjekt frem til 2031. Finland har også sin egen modell. Flertallet mener at selv om begge modellene har utfordringer Norge ikke bør kopiere, viser det at handlingsrommet finnes der, og Norge bør utnytte dette.

Flertallet mener formålet med en norsk modell ikke er å utfordre hovedregelen om at salg av alkohol over 4,7 pst. skal skje gjennom Vinmonopolet. Ordningen bør rette seg mot fysisk salg på selve produksjonsstedet, og bare omfatte egenproduserte varer. Det bør også knyttes en øvre grense til volumet som kan kjøpes av de besøkende, som i Sverige hvor grensene er 0,7 liter brennevin, 3 liter vin, 3 liter sterkøl, og 3 liter annen gjæret drikk (som sider).

Flertallet mener videre det er viktig å lytte til kritikken som er kommet mot den svenske modellen, så man ikke innfører unødvendig skjærpede og detaljerte krav som gjør arbeidsmengden tilknyttet å åpne et utsalgsdyrere og mer krevende enn det er verdt.

Flertallet mener det bør være enkelt for entreprenører å selge sitt eget produkt til besøkende på utsalgsstedet. I dag er det derimot komplisert og innviklet, og de som får en god opplevelse på et bryggeri eller destilleri, har ingen mulighet til å støtte produsenten ved å

kjøre med seg produkter hjem. Norge har høyt anerkjente alkoholprodusenter som bør heies på.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer knyttet til salg av alkoholholdige drikkevarer over 4,7 pst. fra produksjonssted, med sikte på å åpne for at alkoholprodusenter kan selge et begrenset volum av sin egen produksjon direkte til besøkende.»

Komiteens medlemmer fra Høyre mener Norge har gode forutsetninger for å produsere flere kvalitets- og spesialprodukter som det er marked for både i Norge og internasjonalt. Norges lange kyst og naturgitte forutsetninger gir muligheter for en større og mer mangfoldig produksjon og eksport av mat, drikke og landbruksvarer enn det som er tilfelle i dag. Samtidig har norsk natur og råvarekvalitet et godt omdømme internasjonalt.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg i sin tid la frem en egen strategi for å bygge matnasjonen Norge. Salget av lokalmat fikk en betydelig vekst i perioden. En utvikling som har fortsatt, men som fortsatt har et betydelig potensial for videre vekst og utvikling.

Disse medlemmer viser til at en rekke restauranter og hoteller i Norge nå jobber aktivt med lokalmatprodusenter og bønder for å kunne tilby noe unikt til sine gjester. Norge har verdenskjente restauranter som tiltrekker måltidsturister til Norge, og andelen lokal- og spesialmat i norske dagligvareforretninger er økende. Dette er varer som norske forbrukere etterspør, og som turister ønsker å smake for å berike sin besøksopplevelse.

Disse medlemmer viser til at det er en rekke produkter innen ulike varekategorier som synliggjør at mulighetene for økt salg i Norge og til utlandet er til stede. Blant annet har en rekke norske oster vunnet titler og anerkjennelse internasjonalt. Både norsk lam og reinsdyrkjøtt er ettertraktet i utlandet. Dette er produkter som oppnår høyere priser, skiller seg ut i sin varekategori og kan bidra til økt lønnsomhet og spesialisering i norsk landbruk.

Norsk siderproduksjon gjør stadig nye fremskritt. 10. april 2026 kunne man lese i Dagens Næringsliv at:

«Vinmonopolets salg av sider økte i fjor med nesten syv prosent fra året før, til over 460.000 liter. Det er mer enn en dobling fra 2018, da vi nordmenn kjøpte drøyt 213.000 liter sider. Går vi tilbake til 2016, ble det bare solgt 31.000 liter sider i Norge.

Mye av veksten kan nok krediteres en lovendring som trådte i kraft 1. juli 2016. Den gjorde at siderprodusenter i Norge kunne selge sider under 22 prosent alkohol fra egen gård. Det ga dem flere ben å stå på, og det ble mye mer attraktivt å være siderbonde. Antallet siderbedrifter økte raskt.»

Disse medlemmer mener dette viser hvordan politisk vilje til å legge til rette for lokalmat og -drikke og spesialisering og nisjeproduksjon i jordbrukssektoren gir gode resultater på få år. Men det krever nytenkning i jordbrukspolitikken, og at man går bort fra det som har vært en politikk som primært har hatt til hensikt å konservere 1950-tallets jordbruk og struktur.

Videre vil disse medlemmer påpeke at erfaringene fra siderordningen har skapt økt entusiasme knyttet til norske siderprodukter, samtidig som målene for alkoholpolitikken er godt ivaretatt. Siderordningen har altså ikke ført til økt alkoholkonsum, men styrket norskprodusert drikke sin posisjon.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne, viser til den nylig avsatte EU-dom, Visnapuu-saken. EU-domstolen påpekte i sin redegjørelse at salg kan tillates så lenge tilvirkingen er på tradisjonell og håndverksmessig metode hvor målet er å fremme reiseliv. Det åpner for at Gårdssalgordningen kan utvides, og gjøre det enklere for norske alkoholprodusenter å selge sine varer med alkoholprosent over 4,7 pst. som samtidig ikke utfordrer vinmonopolordningen og ivaretar EØS-avtalen.

Videre vil dette flertallet påpeke at mange norske destillerier tilbyr betalte omvisninger. At også disse produsentene bør få en mulighet til å tilby og selge varer til sine besøkende, vil være et naturlig neste steg etter åpningen for salg fra gård i 2016. I Sverige ble det i 2024 innført en egen ordning der små produsenter kunne selge sine produkter direkte fra produksjonssted. I lys av dette mener dette flertallet at en egen modell for dette tilpasset norske forhold bør på plass.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, mener direkte salg av mat og drikke fra bonde til konsument gir større mulighet for verdiskaping for bonden. En konsument som kjøper direkte fra bonden, får også en bedre forståelse av hvordan mat produseres, og for jordbrukets rolle i samfunnet. Å legge til rette for flere næringsmuligheter i jordbruket vil være avgjørende for å gjøre flere gårdsbruk økonomisk bærekraftige. Det er god distriktpolitikk.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at norske mat- og drikkevarer bør brukes mer aktivt i det overordnede næringsfremme-arbeidet til utestasjonene og virkemiddelapparatet. Blant annet ved servering under møter, mottakelser og lignende i utlandet der det er praktisk og hensiktsmessig å gjøre. På den måten kan det eksisterende arbeidet med eksport- og næringsfremme enkelt bygges på og forsterkes.

Disse medlemmer viser til at det også er gode muligheter i storproduksjon. Blant annet har både Tine meierier og Synnøve Finden eksport av norsk brunost til Asia. Lakseeksport til Asia er allerede en velkjent suksesshistorie. Nå kan brunosten bli det. Dessverre opplever en del eksportører at det kan være krevende å forholde seg til Mattilsynet, og at tilsynets ressurser som jobber med eksport av mat, primært er knyttet til sjømaten. Norge har heller ingen «spesialutsending for mat» i Asia, noe enkeltaktører har påpekt kunne vært utslagsgivende for å oppnå økt salg i land som Kina. Rådgivningsselskapet Rethink Food trekker frem eksport av norsk mat som et viktig tiltak for å styrke norsk jordbruksproduksjon i sin rapport for et bærekraftig matsystem fra 2023. Økt eksport av norsk mat vil styrke den norske dekningsgraden og bidra til bedre beredskap.

Disse medlemmer mener landbrukspolitikken må være matsikkerhet og verdiskaping. Bonden må gjenreises som selvstendig næringsdrivende, som har mesteparten av sin inntjening fra å produsere og selge gode produkter det er etterspørsel etter i markedet. Økt eksport av landbruksprodukter, produksjon og salg av lokal- og spesialmat og drikke tjener disse målsettingene. Ikke minst vil det kunne gi langt større muligheter for selvrealisering i landbruket og gjøre det mer attraktivt å være bonde.

Det er på tide med en stortingsmelding om konkurransekraften til lokal- og spesialmat og drikke. Elementer i en slik stortingsmelding kan være

- en mulighetsanalyse av økt lønnsomhet og produksjon i norsk landbruk som følge av økt produksjon og eksport av lokal- og spesialmat og drikke
- mål og tiltak for økt produksjon, salg og eksport
- hvordan Mattilsynets ressurser bør organiseres for å legge bedre til rette for eksport
- muligheten for å etablere en spesialutsending for mat med ansvar for Asia som region
- hvordan norsk mat og drikke kan brukes og synliggjøres mer i det eksportrettede virkemiddelapparatets arbeid, slik som i mottakelser og arrangementer der det er hensiktsmessig
- gjennomgang av rammevilkårene for lokalmatproduksjon og agroturisme med tanke på økt regional verdiskaping og bosetting i Norge
- identifisere eksportbegrensninger for norsk lokal- og spesialmat og tiltak for hvordan disse kan reduseres
- hvordan Norge kan posisjonere seg og styrke sin posisjon innen måltidsturisme
- forenklinger for å starte salg, bearbeiding og produksjon av lokal- og spesialmat og komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag til forenklinger
- lokal- og spesialmatens ringvirkninger i reiseliv, kultur og øvrig næringsliv og hvordan disse kan utvikles og styrkes

- innføring av kvalitetsstandarder for norsk kjøttproduksjon tilsvarende som for norsk fisk og sjømat
- modell for salg av alkoholholdig drikke som bygger på erfaringene fra gårdssalg av sider
- modernisering av reklameforbudet for alkohol som gir produsentene mulighet til å gi nøktern informasjon om egne produkter, og markedsføring mot internasjonale kunder på lik linje med konkurrenter.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om økt produksjon og eksport av lokal- og spesialmat og drikke.»

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at norsk mat og drikke kan gis en større plass i det eksportrettede virkemiddelapparatets arbeid og at det eksportrettede virkemiddelapparat gis økt fleksibilitet i den sammenheng.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, viser til at et sterkt hjemmemarked er grunnmuren i norsk landbruk. Norsk matproduksjon skal først og fremst sikre nasjonal selvforsyning, matsikkerhet og verdiskaping over hele landet. Eksport av norsk mat og drikke kan være et positivt supplement, særlig for lokal- og spesialmat, men kan ikke være et mål i seg selv eller erstatte behovet for et sterkt tollvern og aktive markedsordninger.

Flertallet viser til at Høyres forslag bygger på en markeds- og eksportorientert tilnærming til landbrukspolitikken, noe flertallet tar klar avstand fra. Høyres stemmegivning mot jordbruksoppgjørene ved flere anledninger og gjentatte forslag om svekket tollvern vil bidra til redusert produksjon i Norge, svekket matberedskap og dårligere inntektsgrunnlag for bonden. Flertallet mener en slik politikk undergraver målene om selvforsyning, rekruttering og landbruk i hele landet.

Flertallet støtter tiltak som legger til rette for økt verdiskaping basert på norske råvarer, herunder for produsenter som ønsker å eksportere norsk mat, men mener dette må skje innenfor rammene av en helhetlig og aktiv landbrukspolitikk. Herunder stabile rammevilkår, markedsregulering og politisk ansvar for matproduksjonen.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Rødt viser videre til at Senterpartiet i regjering har fått på plass strategien «Oppskrift for mer lokalmat og lokal drikke», som er et helhetlig og målrettet arbeid for å styrke lokal- og spesialmat i hele landet. Strategien bygger på bærebjelkene i norsk landbrukspolitikk og

har som mål å øke verdiskaping basert på norske råvarer, styrke bondens inntektsmuligheter og legge til rette for lokal foredling og økt salg av lokalmat.

Disse medlemmer mener at dette arbeidet allerede adresserer mange av de utfordringene og mulighetene som forslagsstillerne peker på, uten å legge til grunn en politikk som svekker tollvernet, markedsordningene eller jordbruksforhandlingene. Disse medlemmer vil derfor stemme mot forslag 1 og 2 fra forslagsstillerne. Samtidig mener disse medlemmer at det er riktig å følge opp og videreutvikle arbeidet som allerede er igangsatt for å styrke produksjonen av lokalmat.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en status for arbeidet med 'Oppskrift for mer lokalmat og lokal drikke' samt forslag til forsterkende tiltak i statsbudsjettet for 2027.»

Disse medlemmer vil videre støtte forslaget om å utvide mulighetene for lokalprodusenter av alkoholholdige drikkevarer til å selge egne produkter til besøkende, og mener dette vil være et viktig virkemiddel for økt lokal verdiskaping, være positivt for reiselivsnæringen og bidra til levende bygder.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til representantforslaget om å styrke produksjon og eksport av norsk lokal- og spesialmat, og understreker betydningen av å videreutvikle norsk matproduksjon som en del av både næringspolitikken, beredskapspolitikken og ivaretagelsen av norsk matkultur. Dette medlem mener at økt produksjon av lokalmat kan bidra til økt selvforsyningsgrad, styrket matvareberedskap og økt verdiskaping i hele landet.

Dette medlem støtter intensjonen om å legge bedre til rette for eksport av norske kvalitetsprodukter, og viser til at norsk mat og drikke har et potensial i internasjonale markeder, særlig innenfor nisje- og kvalitetssegmenter. Dette medlem mener det er hensiktsmessig at det eksportrettede virkemiddelapparatet i større grad synliggjør og fremmer norsk matproduksjon, innenfor rammene av eksisterende ordninger, og legger til grunn at dette kan gjennomføres uten vesentlige økte kostnader.

Dette medlem vil understreke at tiltak for økt produksjon og eksport av lokalmat ikke må innebære en liberalisering av alkoholpolitikken. Dette med-

lem viser til Kristelig Folkepartis restriktive alkoholpolitikk, herunder opprettholdelse av reklameforbudet og et avgiftsnivå som bidrar til å begrense forbruket. Dette medlem mener at en utvidelse av tilgjengeligheten på alkohol gjennom økt adgang til gårdssalg vil kunne motvirke effekten av avgiftsmessige tiltak, og dermed svekke helheten i virkemiddelbruken.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om økt produksjon og eksport av lokal- og spesialmat og drikke.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at norsk mat og drikke kan gis en større plass i det eksportrettede virkemiddelapparatets arbeid og at det eksportrettede virkemiddelapparat gis økt fleksibilitet i den sammenheng.

Forslag fra Senterpartiet og Rødt:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge frem en status for arbeidet med «Oppskrift for lokalmat og drikke» samt forslag til forsterkende tiltak i statsbudsjettet for 2027.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen snarest komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer knyttet til salg av alkoholholdige drikkevarer over 4,7 pst. fra produksjonssted, med sikte på å åpne for at alkoholprodusenter kan selge et begrenset volum av sin egen produksjon direkte til besøkende.

Oslo, i næringskomiteen, den 5. mai 2026

Rune Støstad

leder

Ruth Mariann Hop

ordfører

**DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT**

Statsråden

Næringskomiteen på Stortinget
Rune Støstad
Næringskomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
Rune Støstad

Vår ref
26/489-

Dato
20. mars 2026

Uttalelse Dokument 8:149 S (2025-2026) Representantforslag om økt produksjon og eksport av norsk lokalmat og drikke

Jeg viser til brev fra Stortingets næringskomité datert 6. mars 2026 og til representantforslag 8:149 S (2025–2026) fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen, Margret Hagerup, Kari Sofie Bjørnsen, Monica Molvær, Haagen Poppe, Ove Trellevik og Bård Ludvig Thorheim om økt produksjon og eksport av lokal mat og drikke.

Jeg er glad for den oppmerksomheten dette representantforslaget vier til lokalmat. Og jeg er enig i at dette er en viktig del av norsk landbruk som bidrar til at de samlede ressursene i jordbruket utnyttes på en god måte.

I det følgende vil jeg samlet gå gjennom forslagene i representantforslaget:

1. Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om økt produksjon og eksport av lokal- og spesialmat.
2. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at norsk mat og drikke kan gis en større plass i det eksportrettede virkemiddelapparatets arbeid, og at det eksportrettede virkemiddelapparatet gis økt fleksibilitet i den sammenheng.
3. Stortinget ber regjeringen utvide muligheten for lokale produsenter av alkoholholdige drikkevarer, slik som vin, sterkøl og sider, til å selge varene sine til besøkende og vise frem sine produkter.

Til grunn for arbeidet med lokalmat og -drikke ligger Matnasjonen Norge strategien som kom i 2021, samt Oppskrift for mer lokalmat- og drikke fra 2025. Lokalmat omtales også i Meld. St. 11 (2023–2024) Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer, samt Veikart for reiselivsnæringen fra 2024 hvor mat og matopplevelser omtales som en ressurs inn i

utviklingen av reiselivet. Vi har en visjon for Matnasjonen Norge om at i 2030 skal mat være en kilde til matglede, stolthet, god helse og fellesskap i hele befolkningen, og et synlig element i turistlandet Norge. Vi jobber på flere fronter for å styrke bruken av norske råvarer, fra regjeringens side, og å fremme norsk råvarer henger sammen med beredskap, økt verdiskaping, økt kunnskap og økt rekruttering til mat- og måltidsbransjen,

I Oppskrift for mer lokal mat og drikke, omtales både økt produksjon og betydningen av lokalmat og drikke blant annet for reiselivsnæringen. Gårdens ressurser og bidrag til reiselivet er uten tvil med på å øke den regionale verdiskapingen i Norge. Utviklingen innenfor sidernæringen er et godt eksempel på hvordan utviklingen i landbruket har positiv betydning for det distriktsbaserte reiselivet. En endring i alkoholloven som tillot salg av blant annet sider direkte fra produksjonssted i 2016, åpnet for utvikling av det opplevelsesbaserte reiselivet, og har vært et viktig bidrag til å skape flere opplevelser i det norske reiselivet utover det naturbaserte. I tillegg har det bidratt til produktutvikling og innovasjon i næringen, noe som har utvidet utvalget og mangfoldet av norske drikke både med og uten alkohol. Regjeringen arbeider nå med et forslag til en ordning for å utvide mulighetene for salg av alkohol direkte fra produksjonssted. Det tas sikte på å sende et forslag på høring før sommeren. Målet er å støtte oppunder og bidra til utvikling av Norge som reiselivsdestinasjon. Et premiss for en slik ordning er at Vinmonopolets posisjon ikke utfordres.

Det finnes i dag en rekke virkemidler for å fremme lokalmat og drikke. Lokalmatprodusentene har tilgang til virkemiddelapparatet både gjennom de generelle næringsrettede virkemidlene og landbruksvirkemidlene i Innovasjon Norge, samt andre virkemidler og ordninger slik som Kompetansenettverk for lokalmat og regionale tilskuddsmidler. Det arbeides også godt regionalt for å fremme lokalmat, øke andelen lokalprodusert mat i det offentlige, og for å koble mat- og reiselivsnæringen tettere sammen.

Regjeringen har et klart mål om å gjøre forenklinger for næringslivet, blant annet gjennom å redusere bedriftenes kostnader knyttet til offentlige krav og innrapporteringer. Dette arbeidet favner også virksomhetene som produserer og foredler mat. Samtidig vil jeg fremheve at regelverket på matområdet er harmonisert i EØS-avtalen og gjelder for alle virksomheter som produserer mat. Når det gjelder forenklinger for å starte salg, bearbeiding og produksjon av lokalmat, har Mattilsynet utviklet nyttig veiledningsmateriell og gir god informasjon blant annet på sine nettsider rettet mot lokalmatprodusenter.

Det generelle eksportrettede virkemiddelapparatet er tilgjengelig for bedrifter som produserer mat og drikke. Utfordringen for lokalmat er at produksjonsvolumene generelt er små. Dette gjør det krevende å være leveransedyktig i større eksportmarkeder, og en eventuell eksport vil for de fleste lokalmatprodusenter måtte rettes inn mot spesialmarkeder i enkelte land. Per i dag er det også økende etterspørsel etter lokalmatprodukter i det norske markedet, noe tall for omsetning av lokalmat og drikke viser. I 2025 ble det omsatt for 13 mrd. kroner, en økning på 1,26 mrd. kroner fra året før. Det norske markedet har også relativt sett høy betalingsvillighet for slike produkter, og for mange produsenter vil det derfor være mer lønnsomt å arbeide for å øke omsetningen i norske markedskanaler, heller enn å rette seg

inn mot eksportmarkedet. Samtidig ser vi initiativ fra næringa selv, fra blant annet siederprodusenter, som har ambisjoner om å nå markeder utenfor Norge. Dette gjør at det kan være grunnlag for å vurdere et spisset initiativ på eksport med bruk av eksisterende virkemidler og verktøy.

Mattilsynet har i sitt samfunnsoppdrag å arbeide for markedsadgang. Land utenfor EU/EØS stiller ulike krav til norske produsenter, og det kreves blant annet et helsesertifikat, som bekrefter for grensekontrollen i importlandet at varene er produsert av en virksomhet som er godkjent av Mattilsynet og at importlandets krav til mattrygghet og dyrehelse er ivaretatt. Det kan være svært ressurskrevende å åpne for markedsadgang for norske varer, og slike prosesser kan ta opptil 5-10 år. Dersom Mattilsynet skal prioritere eksport av landbruksvarer høyere enn i dag vil det kreve mere ressurser. Handel med land innfor EU/EØS-området er enklere, da matområdet er harmonisert, og mat og drikke produsert i Norge etter harmoniserte regler kan omsettes innenfor hele EU/EØS-området.

Vi har behov for mer kunnskap om lokalmatens ringvirkninger i reiseliv, kultur og øvrig næringsliv. Dette er noe vi må jobbe videre med, og det vil legge grunnlag for å videreutvikle og styrke verdiskapingen i både lokalmat- og reiselivsnæringen basert på landbrukets ressurser.

På bakgrunn av det jeg har redegjort for over mener jeg vi allerede har gode strategier og virkemidler for arbeidet med lokal mat og drikke. Min vurdering er derfor at det ikke er behov for en stortingsmelding som foreslått, men at vi må jobbe målrettet med videre utvikling av virkemidler og mer kunnskap om ringvirkningene av lokal mat- og drikkeproduksjonen. På denne bakgrunn er min anbefaling at forslagene ikke vedtas.

Med hilsen

Nils Kristen Sandtrøen